

*С. ЛОСЕВА, студентка IV курсу
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)*

ЕКОЛОГІЧНИЙ БІЗНЕС І РИНОК

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 7, с. 115–116

Еколого-економічне відродження України залежить від багатьох факторів, в тому числі і від розвитку екологічного бізнесу і ринку. Сучасний ринок можна визначити як глобальний, взаємовигідний, конкурентний обмін економічними, екологічними та соціальними цінностями.

Серед багатьох ринкових цінностей в останні роки набув поширення специфічний “екологічний” ринок — ринок екологічно чистих товарів, продуктів та послуг, обмін якими приводить до покращення життєвого середовища людей, збереження природно-ресурсного потенціалу.

За Н. Ф. Реймерсон (1994 г.), до сфери екологічного бізнесу та ринку входять вісім напрямів господарської та соціальної діяльності:

- вимірювальна та контролююча техніка;
- ресурсозберігаючі технології та техніка;
- використання вторинних ресурсів;
- екологічне відтворення та планування;
- відтворення людини;
- рекреація;
- екологічне навчання;
- демографічне регулювання.

Перший напрям стосується виробництва так званої екологічної техніки — приладів та пристроїв, які дають змогу контролювати стан життєвого середовища, здійснювати очищення та ін.

Другий напрям пов'язаний з розробкою конкурентоспроможних ресурсозберігаючих технологій та техніки: маловідходні технології, нересурсоємкі виробництва, очисна та природовідновлювальна техніка й обладнання. Екологізація технологічного розвитку потребує фінансового забезпечення.

В умовах сучасних ринкових відносин актуальним є питання щодо визначення пріоритетності надання державних коштів (економічний механізм

стимулювання) для відбору нових технологій. До стимулюючих факторів діяльності підприємств у галузі природокористування належать пільгове оподаткування, кредитування, прискорена амортизація, субсидії та ін. При формуванні економічного механізму управління природокористуванням в Україні за основу можна взяти досвід Японії, де механізм регуляторів щодо проведення природоохоронних заходів заснований на наданні пільгових (з розрахунку 5–7 % річних) довгострокових (на 10–20 років) кредитів через державні кредитні корпорації для закупівлі очисного обладнання та будівництва природоохоронних споруд.

У розвинених країнах світу на розробку еко-технологій виділяється 5–10 % загального об'єму фінансування інноваційної діяльності. В Україні цей відсоток зовсім незначний.

Процес розвитку екологічно чистих технологій і виробництв, ресурсозберігаючих технологій та обладнання має велике значення, оскільки стимулює прийняття принципу охорони навколишнього середовища, сприяє розвитку стратегії екополітики підприємства-природокористувача і робить не вигідним забруднення життєвого середовища.

У формуванні екологічного бізнесу та ринку велике значення має екомаркирування продукції та екосертифікація фірм-виробників. Екомаркирування є чудовим рекламним засобом і забезпечує високу конкурентоспроможність товарів, а у більшості розвинених країн впливає на величину імпортного мита.

Екологічне підприємництво сприяє підсиленню економічного потенціалу країни та вирішенню соціальних завдань. Наприклад, у Німеччині на долю екологічних (“зелених”) товарів та послуг

припадає близько 60–70 % експортного продажу, він досягає близько 300 млрд марок. А в Україні?

Сьогодні потребує негайного перегляду основних екологічних вимог щодо виробництва, сутність яких можна сформулювати так:

- екологічна чистота (або екологічна спроможність) будь-якого виробництва визначається в першу чергу його взаємодією з навколишнім природним середовищем; відсутність ознак, які призводять до порушення екологічної рівноваги і свідчать про можливу екологічну спроможність виробництва;
- виробництво, що споживає сировину, яка як продукт має триваліший період відтворення, ніж темп його споживання, неспроможна функціонувати — як і те, яке не забезпечує значення коефіцієнта споживання $K < 1$;
- виробництво не має права ухилятися від податків, у тому числі й екологічних;
- сертифікати якості продукції необхідно замінити на екосертифікати, які надаються екологічною службою, а також треба врахувати той факт, що більшість промислових регіонів нашої країни є забрудненими, тому не можна виробляти екологічно чисті продукти на екологічно забруднених територіях; у цьому аспекті екологічні сертифікати мають більше значення для товаровиробників, ніж звичайні;
- кожне підприємство повинно проходити екоконтроль.

Використання вторинних природних та матеріальних ресурсів, включаючи відходи промислового, сільськогосподарського та побутового походження, є одним із найбільших завдань людського суспільства. Ця проблема пов'язана із заходами по збереженню економічного балансу. У розв'язанні цієї проблеми важливе не тільки застосування нових розробок з екотехнологій, а й активна реклама та пропаганда екокультури як складової загальної культури людини — необхідної умови для "революції" свідомості людини, для формування нового типу мислення щодо матері Природи, її ресурсів й благ, які Вона віддає людині.

Особливим видом екологічних послуг є еколого-економічне навчання та виховання, метою якого є формування у людей нового екологічного стереотипу мислення та екокультури. Це дуже складний і тривалий психологічний процес, оскільки протягом століть людина вважала себе володарем природи та не зважала на її закони, що призвело до порушення екологічної рівноваги, знищення багатьох видів флори та фауни, зменшення природних ресурсів, погіршення якості середовища життя всього живого на Землі.

Ринок екологічних послуг завершується комплексом демографічного планування, яке забезпечує загальне зростання кількості населення, його доцільний перерозподіл, національний і культурний розвиток, що тісно пов'язані з відтворенням людини, задоволенням її потреб тощо.

Економіка відтворення людини — новий розділ знань і практики. Витрати на охорону здоров'я людини в розвинених країнах досягають 10 % і більше від ВВП з тенденцією до зростання. В індустрії відтворення людини велику роль відіграють екологічні виробництва. У зв'язку з тим, що соціальна оцінка здоров'я середовища життєдіяльності людини в розвинених країнах дуже висока і є складовою економічного контексту, ринок стає активним регулятором якості життя, в тому числі збереження навколишнього середовища, яке оточує людину. Сьогодні світове суспільство рухається в бік екологізації.

Отже, щоб розв'язати проблему створення екологічного бізнесу і ринку в Україні, необхідно:

- 1) ширше використовувати світовий досвід в галузі екологічної політики, особливу увагу приділяючи її економічним інструментам;
- 2) максимально використовувати науковий і промислові потенціали для випуску екологічно чистої продукції, тобто активніше вдосконалювати та впроваджувати в життя нові екотехнології, екологічні послуги, для чого необхідно створити сприятливий податковий клімат;
- 3) розробити систему екомаркування товарів та екосертифікації продукції, послуг, об'єктів;
- 4) заохочувати іноземних інвесторів на ринок нашої країни, а щоб залучити капітали, в Україні треба створювати пільгові умови для інвесторів;
- 5) активніше розробляти теоретичні і практичні аспекти природокористування, наприклад, якщо розглянути питання про створення оптимальної екологічно орієнтованої структури природокористування;
- 6) здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців у галузі економічного бізнесу і ринку, продовжувати екологічне навчання та виховання широких верств населення з метою вироблення у масах нового екологічного мислення.

Актуальність цієї теми ніколи не буде зменшуватись тому, що ми з вами бажаємо жити у здоровому суспільстві, споживати здорову їжу, створювати здорові сім'ї, народжувати здорових дітей. І це все залежатиме від нас з вами. Слід лише постійно пам'ятати гасло: "Думай не тільки про себе, а й про майбутнє!"